

Geranium versicolor /
Γεράνι

© Φώτης Ξυστράκης

Viola reichenbachiana /
Βιόλα ή Μενεξές

© Φώτης Ξυστράκης

Inachis io / Πεταλούδα

© Θάνος Παννακάκης

Amanita muscaria /
Αμανίτης ο μυγοκτόνος

© Φώτης Ξυστράκης

Lacerta viridis / Πρασινόσαυρα

© Γιώργος Κατσαδωράκης

Salamandra salamandra /
Σαλαμάνδρα

© Γρηγόρης Αζορίδης

Ursus arctos / Καφέ αρκούδα

© Andrea Bonetti

Κράτησα τη ζωή μου ταξιδεύοντας
ανάμεσα στα κίτρινα δέντρα κάτω απ' το πλάγιασμα της βροχής
σε σιωπηλές πλαγιές φορτωμένες με τα φύλλα της οξιάς,
καμιά φωτιά στην κορυφή τους βραδιάζει.

Γ. Σεφέρης

Τα δάση Οξιάς επί χάρτου

* Η χαρτογραφική απεικόνιση είναι ενδεικτική της εξάπλωσης των δασών οξιάς

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Το Μέλλον των Δασών», το οποίο εκπονείται από το WWF Ελλάς, ετοιμάστηκαν 10 αφίσες με σκοπό την κατανόηση των εννοιών «δασικό οικοσύστημα» και «βιοποικιλότητα» και της σχέσης τους με τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Στόχος του ευρύτερου προγράμματος είναι να αντιμετωπίσει τις ουσιαστικές αιτίες της υποβίθμισης των δασών, να ελεγχθούν οι ολοκληρωμένες προσπάθειες για την αποτελεσματική προστασία τους και να συμβάλει στο μέτρο του δυνατού στην αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος μετά τις πυρκαγιές. Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από τα Κοινωνικά Ίδρυματα Ι. Σ. Λάτση, Α. Γ. Λεβέντη και Μποδοσάκη, καθώς και με την υποστήριξη ιδιωτών.

Κοινωνικό Ίδρυμα
Ιωάννη Σ. Λάτση

ΙΔΡΥΜΑ ΜΠΟΔΟΣΑΚΗ

WWF Ελλάς

Φιλελλήνων 26
105 58 Αθήνα

Τηλ.: 210 3314893
Fax: 210 3247578

Τα δάση οξιάς στην Ελλάδα

Η οξιά είναι ένα φυλλοβόλο δέντρο που απαντά στα ορεινά, από τα 1000 μέχρι τα 1800 μέτρα. Δημιουργεί είτε αμιγή, είτε μαζί με άλλα φυλλοβόλα ή κωνοφόρα δέντρα, μικτά δάση στην ηπειρωτική Ελλάδα από το βουνό Οξιά στη Στερεά Ελλάδα, που είναι το νοτιότερο σημείο εξάπλωσής της στη χώρα μας, και βορειότερα. Καλύπτει το 5% των δασών της χώρας.

Από τα 10 είδη οξιάς που εμφανίζονται στη βόρεια εύκρατη ζώνη, στην Ελλάδα συναντάμε τρία: την κοινή ευρωπαϊκή, την ανατολική και την ασιατική. Τα τρία είδη μοιάζουν αρκετά μεταξύ τους, οπότε είναι πιο εύκολο να τα ξεχωρίσουμε από την περιοχή στην οποία τα βρίσκουμε (η ανατολική απαντά

στα βόρεια και ανατολικά, η ευρωπαϊκή στα κεντρικά της χώρας και η ασιατική ενδιάμεσα). Είναι ψηλά δέντρα που φθάνουν μέχρι και τα 40 μέτρα ύψος και η φυλλωσιά τους αποκτά τελικά σφαιρικό σχήμα. Μιας και είναι δέντρο ψυχρόβιο, που χρειάζεται υγρά και πλούσια σε θρεπτικές ουσίες εδάφη, τη βρίσκουμε συνήθως σε βόρειες εκθέσεις.

Η υπερεκμετάλλευση παλαιότερων ετών, σε συνδυασμό με την υπερβόσκηση, έχει υποβαθμίσει αρκετά τα δάση οξιάς στη χώρα μας. Δυστυχώς, αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα δάση να μην ανανεώνονται όσο χρειάζεται για να υπάρχουν σε αυτά διάφορες ηλικιακές δέντρων, γεγονός που θα τα έκανε πιο εύρωστα και ανθεκτικά σε απειλές.

Όρα για γνωριμίες

© Φωτ. Ξυστρακής
Γεράνι
Geranium versicolor

Τα γεράνια είναι ποώδη φυτά τα οποία βρίσκουμε συχνά στην ύπαιθρο. Στην Ελλάδα υπάρχουν πάνω από 20 αυτοφυή είδη της οικογένειας των γερανιοειδών. Το συγκεκριμένο γεράνι της φωτογραφίας συναντάται διάσπαρτο στα ορεινά δάση μέχρι και τα 1800 μέτρα υψόμετρο. Έχει χαρακτηριστικά άσπρα άνθη με μισβ «φλέβες» που ανθίζουν από τα τέλη Απριλίου μέχρι και τον Αύγουστο, ανάλογα με το υψόμετρο.

© Γιώργος Κατασούρακας
Πρασινόσαυρα
Lacerta viridis

Μια σαύρα την οποία συναντάμε συχνά στην ηπειρωτική Ελλάδα, εκτός από την Πελοπόννησο, καθώς και σε ορισμένα νησιά (Θάσος, Κέρκυρα, Σκιάθος, Εύβοια). Η κοινή ονομασία της είναι πρασινοσαύρα ή και γουστέρητσα (Ηπειρος). Προτιμά συνήθως περισχές με βλάστηση, όπως αυτή που σχηματίζουν τα δάση οξιάς, και μπορεί να εμφανιστεί ακόμα και σε υψόμετρο 2000 μέτρων. Είναι μεγαλόσωμη σαύρα, με μεγάλο και στρογγυλεμένο κεφάλι, μήκος σώματος μέχρι τα 13 εκατ. περίπου και τουλάχιστον διπλάσια ουρά. Χαρακτηριστικό είναι το μπλε χρώμα στο πηγούνι των αρσενικών. Τρέφεται με έντομα, σκουλήκια, φρούτα, αλλά και με μικρότερες σαύρες και τα αβγά τους (σπανιότερα με μικρά φίδια και μικρά πουλιά)!

© Θάνος Γιαννακόπουλος
Πεταλούδα
Inachis io

Πεταλούδα με πολύ χαρακτηριστική εμφάνιση, που δεν μπορεί να μπερδευτεί με καμία άλλη. Τη συναντάμε σε όλη την Ευρώπη και τη Δ. Ασία. Στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη σε όλο σχεδόν το ηπειρωτικό και νησιωτικό τμήμα. Αν και έχει παρατηρηθεί σε πληθώρα ενδιαιτημάτων, ιδιαίτερα προτιμάει να δείχνει στα ορεινά ξέφρατα δάση. Θα τη δούμε να πετάει από το Φεβρουάριο μέχρι και τον Οκτώβριο. Η διαχείμαση γίνεται στο ενήλικό στάδιο και, με την έναρξη των υψηλών θερμοκρασιών τα ενήλικα άτομα της τελευταίας γενιάς είναι τα πρώτα που πετούν. Συνήθως να κάθεται με τα φτερά κλειστά, γεγονός που την κάνει δυσδιάκριτη από πιθανούς άρπαγες, καθώς το χρώμα στην κάτω επιφάνεια των φτερών είναι σκούρο, σχεδόν μαύρο. Όταν αισθανθεί ότι απειλείται, ανοίγει απότομα τα φτερά της και αποκαλύπτει τους πολύ χαρακτηριστικούς σχηματισμούς των «ματιών» που φέρει η πάνω επιφάνεια των φτερών. Με αυτόν τον τρόπο τρομάζει τους εχθρούς της και διασφαλίζει την επιβίωσή της.

© Φωτ. Ξυστρακής
Βιόλα ή Μενεξές
Viola reichenbachiana

Η συγκεκριμένη βιόλα βρίσκεται κυρίως στα ορεινά δάση της ηπειρωτικής Ελλάδας, αλλά και σε ορισμένα νησιά (Θάσος, Λέσβος, Ικαρία, Κρήτη, Κέρκυρα). Είναι φυτό πολυετές με

μικρά φύλλα (1-2 εκ.) και λουλούδια (1,2 – 1,8 εκ.). Τα άνθη της παίρνουν ένα πολύ όμορφο βιολετί χρώμα όταν ανθίζουν την Άνοιξη (από τα μέσα Μαρτίου μέχρι τον Ιούνιο).

© Φωτ. Ξυστρακής
Αμανιτής ο μυγκτόνος
Viola reichenbachiana

Ο αμανιτής ο μυγκτόνος, ευρύτερα γνωστός ως ζουρλομανιτάρο, είναι από τα πλέον αναγνωρίσιμα μανιτάρια παγκοσμίως. Τον βρίσκουμε το καλοκαίρι και το φθινόπωρο, συχνά σε υψόμετρα 1000 μέτρων και ψηλότερα, σε ομάδες μέσα σε δάση. Έχει χαρακτηριστικό σφαιρικό κόκκινο καπέλο με διακριτές άσπρες νιφάδες, οι οποίες όμως χάνονται στην ωριμότητα ή με τη βροχή. Παρά την όμορφη εμφάνισή του, όμως, είναι ένα επικίνδυνο μανιτάρι, γιατί είναι τοξικό και παρασιτησιγόνο. Οι ιδιότητές του αυτές ήταν γνωστές από πολύ παλιά. Παλιότερα του προσέδιδαν μαγικές (ή ψυχοτρόπες), αλλά και φαρμακευτικές ιδιότητες.

© Γρηγόρης Αζορίδης
Σαλαμάνδρα
Salamandrina salamandrina

Το όμορφο αυτό αμφίβιο συναντάται σε πολλά μέρη στη χώρα μας από τον Ταύγετο μέχρι τη Ροδόπη, σε υψόμετρο μεγαλύτερο των 600 μέτρων. Σε κάποια από αυτά τα μέρη η σαλαμάνδρα ονομάζεται και βροχαλίδα ή βοϊδάκι του Θεού. Φτάνει τα 25 εκατοστά σε μήκος και χαρακτηριστικά είναι

τα χρώματά της: γυαλιστερό μαύρο με κίτρινες βούλες διασκορπισμένες σε όλο της το σώμα. Αν απειληθεί, η σαλαμάνδρα εκκρίνει τοξικό υγρό από αδένες που υπάρχουν στο δέρμα της και μπορεί να προκαλέσει εγκαύματα στους βλεννογόνους αδένες των θηρευτιών. Γενικά είναι νυχθόβιο είδος που τη μέρα κρύβεται σε κοιλότητες δέντρων και θάμνων. Μπορούμε όμως να τη δούμε να κυκλοφορεί όταν ο καιρός είναι βροχερός ή ακόμη και πριν τη βροχή.

© Andrea Bonetti
Καφέ αρκούδα
Ursus arctos

Η καφέ αρκούδα είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά ζώα της χώρας μας και το μεγαλύτερο χερσαίο θηλαστικό της Ευρώπης. Αν και παλιότερα ζούσε ακόμα και στην Πελοπόννησο, σήμερα υπάρχουν μόνο 190-260 άτομα σε δύο απομονωμένους μεταξύ τους πληθυσμούς, έναν στη Ροδόπη και έναν στην Πίνδο. Η σύνδεση του «ελληνικού» πληθυσμού με τους υπόλοιπους της βαλκανικής χερσονήσου είναι πολύ σημαντική για τη μελλοντική επιβίωση της αρκούδας. Είναι παμφάγο ζώο, με προτίμηση στις τροφές φυτικής προέλευσης, και της αρπάζει πολύ το μέλι. Προτιμά φυλλοβόλα δάση σε υψόμετρο μεγαλύτερο από τα 900 μέτρα, όπου μπορεί να κρύβεται και να τρέφεται. Εντυπωσιακό είναι ότι γεννά τα μικρά της το κατ'εξοχήν, όταν η μητέρα είναι σε χειμώνα λήθαργο! Τα μικρά γεννιούνται τυφλά και άτριχα και ζυγίζουν μόλις 350-400 γραμμάρια. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι ότι η αρκούδα έχει έναν μοναδικό τρόπο αναπνοής που ερευνάται πολύ για ιατρικούς, αλλά και διαστημικούς σκοπούς! Η αρκούδα, αν και προστατεύεται νομικά, αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα, κυρίως λόγω συνρροκώσεως και υποβάθμισης των βιότοπων της, αλλά και λόγω θανάτωσης, είτε από ατύχημα, είτε σκοπιμότητα από τον άνθρωπο. Χαρακτηρίζεται ως είδος Τροπ. *

Όρα για έρευνα και ανακαλύψεις

Αξιοποιήστε την αφίσα ως ερέθισμα για να κινήσετε το ενδιαφέρον των μαθητών για τα δασικά οικοσυστήματα της Ελλάδας. Οι ακόλουθες ερωτήσεις θα τους βοηθήσουν να διερευνήσουν πολλές όψεις του θέματος.

Αξιοποιήστε το παιδαγωγικό υλικό του WWF Ελλάς* για τα δάση και καλέστε στην τάξη σας το WWF για ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο σχολείο ή στο δάσος της γειτονιάς.

1. Παρατηρήστε την αφίσα. Ποια συναισθήματα και ποιες σκέψεις σας προκαλεί; Γράψτε τρεις λέξεις που περιγράφουν την εμπειρία σας.
2. Πού νομίζετε ότι βρίσκονται δάση οξιάς στην Ελλάδα;
3. Πείτε ποια είδη οξιάς συναντάμε στην Ελλάδα. Σε τι υψόμετρο βρίσκονται; Τα θεωρείτε είδη θερμόβια ή ψυχρόβια;
4. Κάντε την έρευνά σας και βρείτε σε τι ποσοστό καλύπτεται η χώρα μας από δάση οξιάς.
5. Τα δάση οξιάς στην Ελλάδα είναι υποβαθμισμένα; Κινδυνεύουν να υποβαθμιστούν; Αν ναι, τι νομίζετε πως προκαλεί την υποβάθμισή τους; Ποιοι φορείς είναι αρμόδιοι για τη διαχείριση των δασών;
6. Νομίζετε ότι η εγκατάλειψη της ορεινής υπαίθρου βλάπτει ή ωφελεί τα δάση;
7. Παρατηρήστε προσεκτικά την εικόνα. Ποια φυτά και ζώα διακρίνετε; Φτιάξτε μια χάρτινη παλέτα (του ζωγράφου) και συμπληρώστε τη με τα χρώματα που αποτυπώνονται στην αφίσα.
8. Φτιάξτε μια ιστορία για τα δάση οξιάς, χρησιμοποιώντας απαραίτητως τις παρακάτω λέξεις-κλειδιά: Γεράνι, Μενεξές, Αμανιτής ο μυγκτόνος, Πρασινόσαυρα, Σαλαμάνδρα, Πεταλούδα, Καφέ αρκούδα.
9. Το ημερολόγιο ενός ορεινού δάσους: αναζητήστε φωτογραφικό υλικό από ορεινά δάση, για να φτιάξετε ένα ημερολόγιο με τις τέσσερις εποχές του χρόνου. Στο ημερολόγιό σας μπορείτε να προσθέσετε φωτογραφίες τόσο από χλωρίδα όσο και από πανίδα. Προσπαθήστε να δίνετε σε κάθε εποχή μια πληρωμένη που θεωρείτε εσείς σημαντική για το κοινό σας.
10. Προγραμματίστε με τους μαθητές σας μια εξόρμηση σε κοντινό σας δάσος. Ζητήστε από τους μαθητές σας να συλλέξουν ένα αντικείμενο του δάσους που τους έκανε εντύπωση. Όταν επιστρέψετε στην τάξη, κρύψτε σε 4 ξεχωριστά κουτιά τα φύλλα και τους καρπούς που θα έχουν μαζέψει οι μαθητές σας. Αφού τους δέσετε τα μάτια με ένα μαντήλι, τους αφήνετε να πιάσουν τυχαία από ένα αντικείμενο σε κάθε κουτί, προσπαθώντας να το αναγνωρίσουν, κυρίως από την υφή και το σχήμα του. Έπειτα, τους λύνετε τα μάτια, τους ζητάτε να πάρουν ένα από τα αντικείμενα που υπάρχουν στα κουτιά και να προσπαθήσουν να βρουν το όμοιο του στις φωτογραφίες που θα έχετε παραθέσει στα θρανία τους.

*Για περισσότερες ιδέες επισκεφθείτε την ιστοσελίδα www.wwf.gr > περιβαλλοντική εκπαίδευση > υλικό